

La pista vaticana

La setmana passada començava a Roma el judici per l'intent d'assassinat contra Joan Pau II. Confús és l'atemptat i confuses són les distintes trames polítiques i econòmiques que convergeixen al Vaticà. Així, poques són les esperances que aquest cas pugui resoldre's.

P. MONTESINOS

Quinze mesos després de l'intent d'assassinat que realitzà el militant del grup turc d'extrema dreta Els Llops Grisos, Mehmet Ali Agca, contra Joan Pau II, dos periodistes nord-americans, Claire Sterling i Paul Hentze, llançaven des de les pàgines del famós *Reader's Digest* la primera idea d'allò que amb el pas del temps esdevindria la «pista búlgara». Amb aquesta pista, es complia encara més un dels afers més confusos dels últims anys. Un intent d'assassinat que ara mateix es jutja a Roma, i que l'actitud histriònica del màxim encausat, Ali Agca, no contribuirà precisament a aclarir.

La llarga història d'un complot

Era el 13 de maig de 1981 quan —segons la versió del fiscal Antonio Albano—, sobre la una del migdia, Agca es reunia en un bar pròxim a la Piazza Republica amb el dirigent neonazi Oral Celik i els membres del servei secret búlgar Sergei Antònov, Todor Aivàzov i Zelio Vassilev. Sobre les tres de la vesprada, després de recollir de mans d'Antònov una maleta amb dues pistoles i dues bombes, Agca i Celik anaren a la plaça de Sant Pere, per esperar que hi passàs

el papa. A les cinc, Agca disparava contra Joan Pau II.

Era aleshores que Celik havia de fer esclatar les bombes per crear la confusió necessària que facilitàs la fugida del seu còmplice. Però no ho féu i —en canvi— un fotògraf americà pogué retratar-lo amb una pistola a la mà. ¿Per assegurar l'atemptat? ¿Per matar el mateix Agca i evitar investigacions posteriors? No serà aquest, ni de bon tros, l'únic interrogant del procés. Ni el més important.

Perquè inclús la mateixa intencionalitat queda a les fosques. ¿Hi ha, en realitat, la pista búlgara? Els búlgars, és clar, la neguen i, de fet, les úniques proves que n'hi ha són les declaracions d'Agca, el qual els acusa, després d'alguns mesos d'emprisonament. L'explicació del fiscal a aquest llarg silenci és hàbil: esperava que els seus amics el traguessen de la presó. Quan es cansà, els va delatar.

Però això no explica perquè, primerament, Agca implicà la CIA en el complot. I en aquest punt les pre-

Imatges que la RAI transmeté de l'atemptat i la detenció del turc Ali Agca

gundes de l'agència de notícies búlgara adquireixen un cert sentit: si l'única prova del cas són les contradictòries declaracions del terrorista turc, ¿per què la justícia segueix fermament la pista búlgara i no intenta ni temptejar la pista nord-americana? La pregunta no té una resposta clara perquè, a més d'altres raons, podrien haver-hi indicis —minúsculs— d'aquesta pista nord-americana.

En un dels interrogatoris i per demostrar les seues relacions amb Antònov, Ali Agca va descriure amb pèls i senyals el pis que aquell tenia al 29 de la Via Pola de Roma. Només s'equivocà en un detall: afirmà que una habitació era dividida «per una porta corredissa de fusta». Un error curiós, si es té en compte que, si bé Antònov no tenia una porta de fusta corredissa sinó una cortina, en quasi tots els altres apartaments una porta de fusta dividia la cambra. I entre aquests altres apartaments hi havia el que habita un capellà belga, André Félix Morlion, quan sojorna a Roma. Morlion viu en el mateix edifici que Antònov, i ningú no dubta a descriure'l com «molt ben relacionat amb els ambients de la CIA». ¿S'equivocà Agca o va descriure en realitat l'apartament de Felix Morlion con insinuen algunes fonts? Si fos així, ¿quin interès podia tenir la CIA en un complot contra un papa que aparentment beneficia els seus interessos, si més no els de desestabilitzar Polònia?

És difícil saber-ho i se'n pot pensar, com en la novel·la d'Agatha Cristhie, que són massa els actors que podrien confabular-se per eliminar el papa, i no tots per raons estrictament polítiques. Els escàndols financers i les connexions amb la lògia maçònica P-II, del Vaticà, obrin una nova esclatxa en tot aquest afer. Una esclatxa que, per bé que no siga contemplada pel fiscal, caldria no perdre de vista.

Els banquers de Déu

No debades, les finances vaticanes s'han cobrat ja —elles soles o amb col·laboració— més d'un mort. És el cas, amb cert ressò, de Roberto Calvi.

El dia de santa Rita, 22 de maig, de 1981, Roberto Calvi, director gerent i president del consell d'administració del banc Ambrosià de Milà, una «banca catòlica» íntimament re-

lacionada amb l'IOR (Istituto per le Opere di Religione) vaticà, ingressava en presó, acusat d'haver exportat a l'estranger de manera il·legal centenars de milions de pessetes. L'escàndol esguità l'església, i tornà a actualitzar un tema que, durant anys, havia quedat en una discreta fosca: les finances de l'estat de la Ciutat del Vaticà.

L'arquebisbe Paul Marcinkus, secretari del banc Vaticà

Feia molts anys que el Vaticà era un poder econòmic a Itàlia. Des que Mussolini signà el Tractat de Letran i el Concordat en 1929 concedint al Vaticà una indemnització de molts milions de dòlars, que fou invertida a través d'una institució que portava el nom d'ASPA (Amministrazione del Patrimonio della Sede Apostolica). Sobre la base d'aquest capital, Pius XII creà en 1942 l'IOR, conegut popularment com «el banc del papa», el qual ajudà molts italians a protegir les seues fortunes durant la guerra, aprofitant-se del fet que el Vaticà era un estat independent. Els diners que els confiaven eren remesos a l'estranger, sense cap control per part de l'Estat italià. Una faena que l'IOR —segons fonts del banc d'Itàlia— continuà fent fins ben entrada la dècada actual.

En 1967 un bisbe nord-americà, lituà d'origen, Paul Casimir Marcinkus, esdevingué secretari de l'IOR i hi introduí, a poc a poc, un nou esperit. Gran, fort, aficionat als esports i amic del refinament i el luxe, Marcinkus es convertirà en una peça clau d'un complicat entramat que anirà

incorporant, amb el temps, l'acusació de relacions amb la lògia P-II, amb els serveis d'informació estatal d'Itàlia i els Estats Units, amb grups mafiosos demòcrata-cristians, amb el sindicat polonès Solidaritat, amb l'Opus Dei, amb alguns règims militars sud-americans, amb partits europeus de l'extrema dreta i amb intel·lectuals israelians.

Al juliol de 1975, es produïa un primer escàndol, quan, a petició de diversos sectors i institucions italianes i estrangeres, la Santa Seu es va veure obligada a fer públiques algunes dades sobre les seues finances. Les investigacions tingueren com a resultat greus acusacions d'inversions vaticanes en «territoris colonials, en la República Sud-africana, i en països sud-americans amb règim totalitari». Amb no poca sorpresa, es descobreix que, entre les empreses on el vaticà inverteix diners, n'hi ha de producció de pel·lícules, uns laboratoris farmacèutics especialitzats en la fabricació d'anticonceptius i fàbriques d'armament. Més tard es sabria que, durant la guerra de les Malvines, al darrere de la venda dels míssils Exocert a Argentina hi havia la banca vaticana.

Però aquest primer afer no tindria ni punt de comparació amb el que set anys després seria conegut com el cas del banc Ambrosià.

Glòria i mort d'un banquer

Roberto Calvi era el banquer privat més potent d'Itàlia, fins que in-

gressà en presó, acusat d'haver exportat a l'estranger centenars de milions de pessetes. Una sèrie de documents secrets trobats en la casa del mestre de la logia maçònica P-II, Licio Gelli, ho acabaren de complicar, revelant que l'Ambrosià era un veritable conjunt de misteris i embolics.

L'imperi Calvi era enorme: cinc bancs, diverses companyies d'assegurances, una pila d'empreses financeres i la majoria de les accions de l'editorial Rizzoli-*Corriere della Sera*, el primer diari del país.

El mateix dia de la detenció del «banquer de Déu» (nom amb el qual Calvi era conegut), un altre fet causaria encara més impacte: la publicació de la llista de 962 presumptes membres de la lògia Propaganda-due, que encapçalava Licio Gelli. Calvi era el banquer més important

Roberto Calvi, dirigent del banc Ambrosià

d'aquesta llista. Una llista que incloïa quaranta-tres parlamentaris, tres ministres, els caps de tots els cosos de les forces armades, alts funcionaris del servei d'espionatge, de bancs i empreses dels sectors públics i privats i de mitjans de comunicació. La publicació provocà la caiguda del govern d'Arnaldo Forlani i va ser un dels escàndols polítics més forts dels darrers anys a Europa.

A penes un any després, juny de 1982, Calvi, que havia estat posat en llibertat condicional, és trobat mort en estranyes circumstàncies al pont Blackfriars de Londres. Tot té l'aparença d'un suïcida. Però d'un suïcida massa estrany, per l'execució,

Itàlia: un país de mil dimonis

V. PARTAL

Pocs estats d'Europa —ni que siga l'espanyol— tindran un catàleg de casos estranys per descobrir encara, conspiracions, trames fosques o intents de colp d'estat, com té l'estat italià.

No és només ¿qui intentà matar el papa?; una veritable plaga de secrets plana sobre la societat italiana, en la qual comencen a notar-se símptomes evidents de desconfiança, perquè no hi ha ni un sol dels *grans casos* dels darrers anys que haja quedat aclarit.

¿Qui fou l'autor de la matança de la plaça Fontana de Milà el 12 de desembre de 1969? Quinze anys després, encara els jutges es mostren desesperats davant els innumbrables *secrets d'estat* que els barren el pas a la informació buscada. Informació que sol aparèixer als pocs mesos —paradoxalment i de manera misteriosa— en les mans d'alguns periodistes.

L'atemptat de la plaça Loggia de

Brescia l'any 1975 (sis morts); la bomba contra el tren *Italicus* per l'agost de 1970; l'atemptat monstruós contra l'estació de Bolonya el 2 d'agost de 1980 (82 morts); el segrest, les negociacions i la mort d'Aldo Moro en 1978; quatre temptatives de colp d'estat els anys 64 i 70, i dos més en el 74; la desaparició del periodista Mauro de Mauro l'any 70; els morts i «suïcidats» entre la cúpula militar (coronel Renzo Rocca l'any 68, el candidat a cap de l'estat major Antonio Anza en 1977, el coronel responsable dels serveis secrets Luviano Rossi en 1980, el comandant general dels carrabiners Enrico Mino en 1979); un inacabable seguit d'escàndols financers amb un volum de milers de milions de pessetes; l'afer P-II; la lògia maçònica de Licio Gelli, que esclatà el 1981, i l'atemptat contra el papa del 13 de maig del mateix any, són alguns d'aquests estranys casos, en què res no s'ha resolt encara, malgrat els anys transcorreguts.

que deixa obertes les portes al dubte: ¿es matà o el «suïcidaren»?

La detenció de Gelli al setembre a Suïssa posà al descobert que tenia quasi cent milions de dòlars procedents de les caixes de l'Ambrosià. Com assenyala aleshores el *Wall Street Journal*, era la primera acusació formal que associava l'escàndol de la P-II amb la caiguda de l'Ambrosià, i només hi havia cinc persones que podien saber l'origen d'aquests «milions desapareguts». Una, Roberto Calvi, era mort. Dos més, Licio Gelli i Flavio Carboni, eren en presó. El quart, Umberto Ortolani, un dels dirigents de la P-II, seguia pròfug. Només quedava una persona, per lligar tots els caps, en llibertat. L'arquebisbe Paul Marcinkus. La *pista de l'or* conduïa, així, cap al Vaticà.

Un arquebisbe distint

Fou aleshores que començaren a eixir a la llum un seguit d'actuacions

anormals, relacionades amb determinants cercles de la Santa Seu. Vanni Nisticò, ex-cap de premsa del Partit Socialista, recordà com, una vegada, Gelli li mostrà unes fotos de Joan Pau II nu, al costat de la piscina de la seua residència. La revista *Panorama* recordà un incident entre el qui posteriorment seria Joan Pau I i Marcinkus, quan el primer era patriarca de Venècia i intentà objectar al papa Pau VI l'ús que la banca vaticana feia dels seus diners. Pau VI li ordenà que parlàs amb el bisbe lituà, i aquest respongué: «¿Que no teniu res millor a fer, eminència?» El 26 d'agost de 1978, Joan Pau I era proclamat papa. Trenta quatre dies després, moria en estranyes circumstàncies. ¿Havia decidit l'expulsió de Marcinkus, com afirma en un documentat estudi el periodista David Yallop?

Joan Pau I, el substituï un papa polonès, Karol Wojtyła. Wojtyła, des del moment de l'elecció, es compromet fortament amb la lluita

El moment de la detenció del búlgar
Sergei Antónov

d'oposició al règim que mena al seu país natal el sindicat Solidarnosc. Fins al punt que podria haver advertit a Brezhnev que abandonaria el

papat en el cas que les tropes soviètiques l'envaïssen. Calvi arribà a afirmar, abans de morir, que la banca vaticana finançava Solidarnosc.

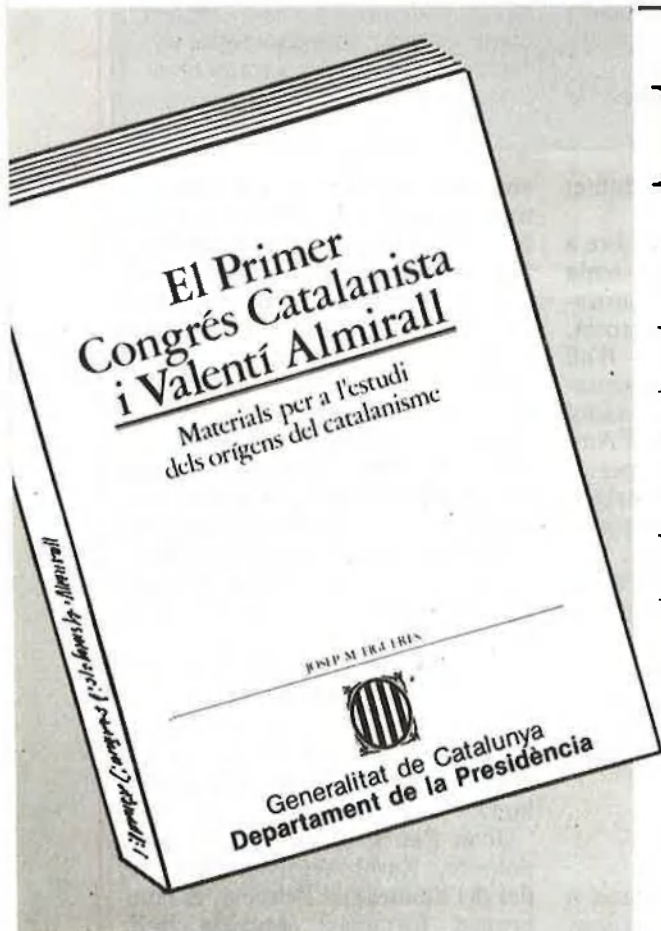
¿Era aquesta una raó més per que els serveis secrets de l'est intentaren assassinar el papa o era la punta final d'un complicat entramat d'interessos econòmics, polítics i personals, que desencadenaren la reacció incontralada d'algú? El Vaticà començava a adquirir una imatge massa distanciada de la que es suposa que ha de tenir la màxima jerarquia religiosa del món cristià. Enmig de tota aquesta sèrie de revelacions espectaculars, ¿quantes podrien quedar-ne encara per descobrir?

Massa interrogants per a un intent d'assassinat

Fruit de l'escepticisme creat per aquesta trama vaticana, començaren a aflorar preguntes i interrogants sobre l'altra pista —la búlgara—, que semblava la més consistent de totes les creades en relació a l'intent d'as-

sassinat del papa. Fonamentalment, una: ¿per què la CIA i els governs occidentals intentaren fer desistir a la justícia italiana, com s'ha comprovat després, d'investigar en la línia que podria conduir a la KGB? ¿Per què la CIA no pogué evitar l'atemptat? ¿Per què fallà el pla previst? ¿Per què —sent, com ho és, Agca un excel·lent tirador— s'intentà l'atemptat de la manera més difícil?

Una imatge massa embolicada del Vaticà s'ha creat durant els darrers anys. Una imatge que fa creïble qualsevol hipòtesi i increïble qualsevol descobriment. A Roma no falten els qui asseguruen que res no podrà traure's en clar del «juí del segle», perquè totes les trames s'ajunten i es confonen, i un cap de la policia ha pogut desafiar, amb ressò evangèlic, la CIA, la KGB, les lògies maçòniques, els serveis secrets italians, els banquers i tots els possibles implicats en els distints afers que darrerament han esguitat el Vaticà: «qui no haja fet res que tire la primera pedra».

Per conèixer...

la dialèctica d'on brollà
el Catalanisme polític

Per valorar...

l'acció política i el pensament
teòric del creador del «Diari Català»

Per entendre...

l'home del lema
«Catalunya i avant»

DEMANEU-LO

A TOTES LES LLIBRERIES